

Ma. RADE RISTANOVIĆ, istoričar
Beograd, Nedeljka Gvozdenovića 8

NAREDBA UPRAVNIKA GRADA BEOGRADA O USPOSTAVLJANJU SLUŽBE OBEZBEĐENJA PREDSEDNIKA VLADE MILANA NEDIĆA

Rimska Pretorijanska garda, Gvardija kneza Miloša, američka Tajna služba, samo su deo specijalizovanih službi koje su kroz istoriju imale zadatak da štite važne državne funkcionere od unutrašnjeg i spoljnog neprijatelja. Moderna policijska doktrina, termin obezbeđenje determiniše kao „organizovanu i plansku primenu mera, radnji i sredstava u cilju zaštite od ugrožavanja određenih ličnosti, lica, objekata, prostora i skupova.“¹ Vrsta i obim obezbeđenja koje će lice dobiti u zavisnosti je od važnosti funkcije koju obavlja, ali i bezbedonosnih procena.

Pokušaćemo da za trenutak uđemo u ulogu policijskog analitičara u nameri da rekonstruišemo stanje bezbednosti u kojem se našla Vlada Milana Nedića.² Od 22. juna 1941. na teritoriji okupirane Srbije gori anti-fašistički ustanak organizovan i vođen od strane dva pokreta otpora. Paljenje zgrada i opštinskih arhiva, oružani napadi i ubistva kolaboracionističkih zvaničnika bili su učestala pojava. U Beogradu, koji je bio centar okupacione i kolaboracionističke uprave, komunistički ilegalci izvodili su najrazličitije oružane akcije. Do smirivanja situacije došlo je tek po angažovanju dodatnih nemačkih trupa i obrazovanju Vlade Milana Nedića.³ Bez obzira

¹ Милан Белић, Милица Васић, *Историјско-правни аспекти поклова обезбеђења одређених личности и објеката*, у: Безбедност, Београд 2009, 1/2, 113.

² Milan Đ. Nedić, armijski general (1877–1946). Posle završene niže i više vojne škole bio na službi u Kraljevoj gardi, kao ordonans kralja Petra, načelnik Đeneralštaba vardarske divizijske oblasti itd. Učesnik u Balkanskim ratovima i Prvom svetskom ratu. Vrhunac u svojoj predratnoj karijeri dostigao je u periodu od 1934. i do 1940, kada je najpre obavljao dužnost načelnika Glavnog generalštaba, a zatim ministra vojske i mornarice. U Aprilskom ratu bio je komandant 3. grupe armija. Pod okupacijom, od avgusta 1941. do 1944, bio je predsednik kolaboracionističke vlade u okupiranoj Srbiji. Od strane američkih organa izručen je komunističkim vlastima u Jugoslaviji, gde je prema zvaničnoj verziji izvršio samoubistvo u toku istrage: Mile Bjelajac, *Generali i admirali Kraljevine Jugoslavije 1918–1944. Studija o vojnoj eliti i biografski leksikon*, Beograd 2004, 224–225.

³ Više o ovoj temi u: Branko Petranović, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1991; Коста Николић, *Историја Равнојорској покрећа 1941–1945*, 1, Београд

na ovu činjenicu, visoki zvaničnici kolaboracionističke uprave nisu se našli u bezbednijem okruženju. Komunistički pokret otpora je od septembra iste godine u Beogradu projektovao nov način borbe čija je suština bila da se putem atentata na kolaboracionističke organe destabilizuje ovaj režim.⁴ Ni pripadnici Jugoslovenske vojske u otadžbini nisu blagonaklono gledali na delatnost Vlade Milana Nedića. U leto 1942, na zahtev ravnogoraca, preko Radio Londona objavljen je spisak imena ministara pod nazivom „potomci Vuka Brankovića“, čija su imena stavljena pod slovo „Z“.⁵ Pored komunističkog i ravnogorskog pokreta otpora, koji su predstavljali glavnu bezbednosnu pretnju, potrebno je ukazati i na činjenicu da ni većina običnih građana nije podržavala rad ove vlade i da je iz njihovog ugla to bila otvorena izdaja. Ovakvo stanje stvorilo je potrebu da od prve godine okupacije policija posebnu pažnju posveti zaštiti. Uprava grada Beograda (UGB) bio je organ koji je i u predratnom periodu imao u svom delokrugu rada zaštitu lica i objekata. Upravnik grada je već 6. jula 1941. naredio da se preduzmu „mere za obezbeđenje zgrada i prostorija“ u kojima su bila smeštena kolaboracionistička nadležstva, te da se za ove potrebe izdvoji potreban broj agenata i stražara.⁶ O sistematičnosti kojom je Uprava grada Beograda prilazila ovom problemu svedoči Naredba br. 25 od 2. novembra 1941, koja se sastojala od niza zaštitnih mera u nameri da se spreče akta atentata i sabotaze.⁷ Osim službenika UGB o ličnoj bezbednosti Milana Nedića starala se i Srpska garda. Kako navodi istoričar Bojan B. Dimitrijević bila je to „brojčano mala formacija, osnovana od najboljih pripadnika“ Srpske državne straže čiji zadatak je bio da vrše stražarsku, ceremonijalnu i počasnu dužnost pred Predsedništvom vlade.⁸ Naredba koju objavljujemo nastala je kao plod težnji policijskih organa da se, radi što efikasnije zaštite Milana Nedića i zgrade Predsedništva vlade, objedine i preciziraju dužnosti svih činilaca koji su bili uposleni na ovom zadatku. Dokument, prema našim saznanjima, nije do sada objavljivan i nalazi se pohranjen u Istorijskom arhivu Beograda u fondu Uprave grada Beograda.⁹

1999; Jovan Marjanović, *Ustanak i Narodnooslobodilački pokret u Srbiji 1941*, Beograd 1963; Bojan B. Dimitrijević, *Vojska Nediceve Srbije. Oружане снаге српске владе 1941–1945*, Beograd 2011.

⁴ Rade Ristanović, *Akcije komunističkih uletilaca u Beogradu 1941–1942*, Beograd 2013, 179–186.

⁵ Боривоје М. Карапанџић, *Грађански рат у Југославији 1941–1945*, Ваљево 2010, 221–251.

⁶ Istorijski arhiv Beograda (dalje: IAB), Uprava grada Beograda (dalje: UGB), Odeljenje specijalne policije (dalje: SP), IV–116.

⁷ Vojni arhiv (dalje: VA), Nedićeva arhiva (dalje: Nda), k. 57, f–1, d–5.

⁸ Б. Б. Димитријевић, *н. г.*, 263.

⁹ IAB, UGB, SP, IV–162.

UPRAVA GRADA BEOGRADA
ODELJENJE SPECIJALNE POLICIJE
Pov. Br. 3150
27 novembra 1943 godine
Beograd

Da bi bezbednost Pretsednika vlade bila potpuno zagantovana i da bi zgrada u kojoj je smešteno Predsedništvo i Ministarstvo unutrašnjih poslova bila potpuno obezbeđena, to u smislu ovlašćenja Pretsedništva Ministarskog saveta D.S.br.143, od 22 novembra t.g.

NAREĐUJEM

I

ORGANI

Šef službe bezbednosti.

Za šefa službe bezbednosti Pretsednika vlade određujem policijskog komesara TRIPKOVIĆ ĐURU.¹⁰

Organi.

Šefu službe bezbednosti dodeljuje se potreban broj gardista i 10 policijskih agenata, koje će šef službe rasporediti na obezbeđenju zgrade Pretsedništva vlade i za lično obezbeđenje Pretsednika, prilikom njegovog kretanja po gradu i van grada.

II

RASPORED ORGANA

a) Gardisti.

1. – Jedno stražarsko mesto na glavnom ulazu iz Kralja Milana ulice.
2. – Jedno stražarsko mesto na ulazu iz Dobrinjske ulice.
3. – Jedno stražarsko mesto na terasi garaže u zgradi Pretsedništva.
4. – Jedno stražarsko mesto pred vratima prostorija Pretsednika vlade.

¹⁰ Đuro Tripković je rođen 29. marta 1904. u Užicu. Po okončanju gimnazije upisao je Pravni fakultet u Beogradu i do 1941. završio tri godine studija. U Upravi grada Beograda zaposlio se u maju 1931, a poslednji poznati položaj bio mu je policijski komesar. Po okupaciji do imenovanja na dužnost šefa službe bezbednosti predsednika vlade radio je kao referent u jednom od odeljenja specijalne policije; VA, Nda, K. 133, f. 2, d. 7/9.

5. – Komandir gardiske straže ili razvodnik imaju se stalno nalaziti u holu glavnog ulaza.

b) Policijski agenti.

1. – 4 policijska agenta na glavnom ulazu iz Kralja Milana ulice. Služba traje od 7.30 do 20.30 časova. U koliko predsednik do ovog vremena ne izađe iz zgrade, služba se produžava do njegovog izlaska.

2. – 3 policijska agenta na ulazu iz Dobrinjske ulice. Služba traje od 6 do 21 čas.

3. – 3 policijska agenta za ličnu pratnju predsednika prilikom njegovog kretanja po gradu i van grada.

v) Policijski stražari.

Jedno stalno pozorično mesto u neposrednoj blizini zgrade Predsedništva vlade u ulici Kralja Milana i Dobrinjskoj.

III

POJAČANA SLUŽBA

U slučaju potrebe, da se bezbednost pojača, kao i za vreme stroge pripravnosti pojačava se stražarska služba na ulazima i na terasi nad garažom sa po još jednim stražarom-gardistom. Pred zgradom Predsedništva u mesto pozornika, obrazuje se jedna, a prema potrebi i više policijskih patrola.

IV

DUŽNOST ORGANA NA OBEZBEĐENJU

Šef službe bezbednosti vršiće raspored službe civilnih organa i kontrolu nad celokupnim osobljem na obezbeđenju i izdavati potrebna naređenja i instrukcije za službu. Prilikom svakog izlaska Predsednika pratiće ga, u koliko se drugačije ne naredi. U slučaju privremene odsutnosti šefa bezbednosti, zameniće ga organ koga on bude odredio a u slučaju duže odsutnosti odrediće mu se zamenik po predlogu šefa Odeljenja specijalne policije.

Garda je u službenom pogledu potčinjena šefu bezbednosti, a u pogledu discipline, stručne nastave, naoružanja, reda i rasporeda službe – komandiru straže Srpske garde.

Stražarski gardisti na ulazima iz Kralja Milana i Dobrinjske ulice imaju za dužnost, da motre na sva lica, koja ulaze u zgradu i da u slučaju

potrebe ukazuju pomoć civilnim organima, koji vrše službu u holovima kod ulaza. Naročitu pažnju imaju obratiti na bezbednost Predsednika vlade prilikom njegovog ulaska i izlaska iz zgrade.

Stražar gardista na terasi garaže ima da motri, da se neko iz susednih dvorišta ne prebaci u dvorište ili zgradu Predsedništva. Svakome bez razlike ima da zabrani prolaz u zgradu Predsedništva van određenog ulaza.

Stražari gardisti pred ulazima i terasi vrše službu sa velikim oružjem.

Stražar gardista pred vratima prostorije predsednika vlade vršiće obezbeđenje Predsednika vlade za vreme dok se Predsednik nalazi u kancelariji, a u odsustvu Predsednika obezbeđivaće prostorije kabineta.

Komandir straže i razvodnik koji se za celo vreme nalazi u holu glavnog ulaza ukazivaće, prema potrebi, pomoć civilnim organima, koji na tom mestu vrše službu.

Gardisti koji su u holu i pred vratima Predsednika vlade vrše službu sa malim oružjem – revolverom.

Ključevi od ulaza nalaziće se kod komandira gardiske straže, koji će ulaz iz Kralja Milana ulice otključavati u 7.30 a zaključavati u 20.30 časova. Ako Predsednik do toga vremena nije izišao iz zgrade, ulaz će zaključati po njegovom izlasku. Ulaz iz Dobrinjske ulice otključavaće u 6 časova, a zaključavaće u 21 čas.

Civilni organi na glavnom ulazu iz Kralja Milana ulice imaju za dužnost, da vrše kontrolu nad svim licima, koja ulaze i izlaze iz zgrade. Sva nepoznata lica legitimisaće i pregledati im prtljag, a u slučaju potrebe izvršiti im i lični pretres. Na ovaj ulaz puštaće samo ona lica, kojima je odobreno naredbom Državnog sekretara pri Predsedništvu vlade i za koja se iz kabineta Predsedništva, naredi da se pusti. Sva ostala lica upućivati na ulaz iz Dobrinjske ulice. Prilikom dolaska i izlaska Predsednika vlade iz zgrade ovi organi da obezbeđuju slobodan i bezopasan prolaz Predsednika.

Civilni organi na ulazu iz Dobrinjske ulice vrše legitimisanje i pretres prtljaga, a u slučaju potrebe i lične pretrese lica koja ulaze u zgradu, u cilju pronalaska oružja, eksploziva i slično. Prtljag koji lica nose sa sobom, zadržavaju i vraćaju sopstvenicima prilikom njihovog izlaska iz zgrade.

Policijski stražar-pozornik, koji vrši službu na ulici pred zgradom Predsedništva ima za dužnost da spreči svako nepotrebno zadržavanje građanstva pred Predsedništvom, a naročito pred ulazom, da obraća pažnju na lica koja se kreću i zadržavaju na drugoj strani trotoara. Kada predsednik dolazi ili izlazi iz predsedništva pozornik se ima nalaziti na suprotnom trotoaru ili na mestu odakle opasnost po bezbednosti Predsednika najpre i najviše može da nastupi.

Stražari-gradisti i policijski agenti na ulazima, stražar-gardista na terasi, kao i policijski stražar-pozornik imaju za dužnost da kontrolišu da neko od prolaznika ne ostavi kakav predmet pred zgradom ili u blizini zgrade Predsedništva, ili da neko ne ubaci kroz prozor kakav predmet čime bi se ugrozila bezbednost zgrade i ličnosti u zgradi.

Organi angažovani ovom naredbom za bezbednost imaju svoje dodeljene ima dužnosti obavljati najpažljivije i najsavesnije, sa puno volje, takta, obazrivosti i požrtvovanosti.

U koliko se ukaže potreba za izmenom službe bezbednosti predviđene ovom naredbom, Šef službe bezbednosti učiniće mi obrazloženi predlog.

O izvršenju ove naredbe staraće se šef službe bezbednosti policijski komesar Tripković Đura.

O stalnoj kontroli službe šef Specijalne policije ili njegov pomoćnik.

UPRAVNIK GRADA BEOGRADA
JOVANOVIĆ